

dr hab. Leszek Małczak
Instytut Literaturoznawstwa
Wydział Humanistyczny
Uniwersytet Śląski w Katowicach

Katowice, 20 listopada 2019 r.

Recenzja osiągnięć naukowych, dydaktycznych, organizacyjnych i popularyzatorskich
Pana dra Artura Stęplewskiego ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego
nauk humanistycznych w dyscyplinie językoznawstwo

Sylwetka Habilitanta

Pan dr Artur Stęplewski jest adiunktem w Instytucie Filologii Słowiańskiej Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Na stanowisku adiunkta na Wydziale Filologii Polskiej i Klasycznej pracuje od 2003 roku, a w Instytucie Filologii Słowiańskiej od 2008 roku. Wcześniej, przed doktoratem, w latach 1994–1996, był zatrudniony na stanowisku asystenta. Pracował także jako lektor języka polskiego w Rosji (w latach 1996–1998) oraz w Chinach (w latach 1998–2000). Pełnił również funkcję kierownika Szkoły Polskiej przy Ambasadzie RP w Pekinie i przy Ambasadzie RP w Pjongjangu. Po powrocie z Chin, od 2000 do 2003 r., nastąpiła trzyletnia przerwa w zatrudnieniu.

Dr A. Stęplewski pracę magisterską pt. *Klasyfikacja zapożyczeń ukraińskich w języku polskim*, napisaną pod kierunkiem prof. dr hab. Zdzisławy Krążyńskiej, obronił w 1994 roku. Dziewięć lat później, w 2003 roku, obronił pracę doktorską, napisaną także pod kierunkiem profesor Z. Krążyńskiej, pt. *Grafia wielkopolskich rot sądowych z uwzględnieniem uwarunkowań kulturowo-politycznych przełomu XIV i XV wieku*. Po szesnastu latach od uzyskania stopnia doktora wszczął postępowanie habilitacyjne.

Od 2013 roku jest członkiem Polskiej Akademii Nauk Sekcja Słowistyczna. W latach 2012–2014 był reprezentantem adiunktów w Radzie Naukowej Instytutu Filologii Słowiańskiej Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM. Od 2011 roku jest członkiem Rady Programowej czasopisma *Poznańskie Studia Słowistyczne*, redakcji czasopisma *Language and Literary Studies of Warsaw*.

Dr A. Stęplewski ukończył ponadto kurs języka gockiego na Wydziale Filologii Angielskiej UAM, kurs języka albańskiego w Instytucie Filologii Słowiańskiej UAM oraz kurs języka albańskiego wraz z historią literatury albańskiej w Prisztynie w Kosowie. Ukończył

również kurs języka osmańskiego w Zakładzie Turkologii UAM. Nie zostały podane daty odbycia kursów ani ich wymiar czasowy.

Dr A. Stęplewski dwukrotnie uczestniczył w wymianie akademickiej w ramach Programu Erasmus (w 2017 roku wyjechał do Prisztyny, Kosowo, a w 2018 roku do Ankary, Turcja). Otrzymał również od rządu tureckiego miesięczne stypendium w Turcji (2017 r.).

Działalność dydaktyczna i popularyzatorska

Pan dr Artur Stęplewski podkreśla w *Autoreferacie*, że dydaktyka zajmowała główną część jego pracy, a nadgodziny wynosiły od 90 do 270 godzin. Z *Autoreferatu* wyłania się obraz osoby będącej przede wszystkim pracownikiem dydaktycznym, cenionym, jak sam pisze, przez studentów i przełożonych. Habilitant wykładał 13 różnych przedmiotów, a mianowicie: Gramatykę języka staro-cerkiewno-słowiańskiego na tle kulturowym, Gramatykę historyczną języka czeskiego z elementami dialektologii, Gramatykę historyczną języka rosyjskiego z elementami dialektologii, Tendencje rozwojowe języków słowiańskich, Języki słowiańskie we współczesnym świecie, Gramatykę porównawczą języków słowiańskich, Język i społeczeństwo, Teorię komunikacji, Język i kulturę, Historię literatury albańskiej, Historię literatury tureckiej, Chiński dla slawistów, Kulturowe uwarunkowania nauczania języka polskiego jako obcego (ostatni przedmiot dla słuchaczy studiów podyplomowych).

Dr A. Stęplewski co roku prowadzi prelekcje dotyczące zagadnień slawistycznych dla uczniów szkół patronackich Instytutu Filologii Słowiańskiej – Liceum Ogólnokształcącego w Środzie Wielkopolskiej i Zespołu Szkół Komunikacyjnych im. H. Cegielskiego w Poznaniu oraz dla słuchaczy Centrum Studiów Otwartych (prawdopodobnie przemianowane na Platformę Maturzysty, por. Zarządzenie nr 179/2017/2018 Rektora Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu z dnia 14 lutego 2018 roku w sprawie zmian organizacyjnych w Centrum Studiów Otwartych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza).

W ramach Uniwersytetu Otwartego UAM zorganizował kurs *Słowiańszczyzna – swojska i nieznaną*, który, jak pisze, cieszył się dużym zainteresowaniem. Dzięki temu w planach są kolejne zajęcia o nazwie *Język(i) sbchcz (serbski, bośniacki, chorwacki, czarnogórski) – poziom A1*.

W 2015 roku był współorganizatorem wystawy „Teksty cerkiewne ze zbiorów Muzeum Archidiecezjalnego w Poznaniu”, która odbyła się w Bibliotece Wydziału Filologii Polskiej i Klasycznej UAM. W ramach tego projektu dokonał ekspertyzy cerkiewnych zabytków.

Zadziwia odwaga dra A. Stęplewskiego, który nie obawia się wejścia w nieznanne sobie obszary, dalekie od jego podstawowego wykształcenia. Nie tylko interesuje się bardzo odległymi od siebie językami i kulturami, lecz również zgłasza swoje zainteresowanie literaturoznawstwem. Opracował i prowadził zajęcia z zakresu historii literatury albańskiej i historii literatury tureckiej na nowym kierunku studiów uruchomionym przez Instytut Filologii Słowiańskiej UAM – studiach bałkanistycznych.

Dorobek dydaktyczny jest najbardziej imponującym aspektem działalności dra Artura Stęplewskiego.

Działalność naukowa

Pan dr Artur Stęplewski jest językoznawcą. Wszystkie prace bronił w dyscyplinie językoznawstwa. Przedmiotowe postępowanie także toczy się w tejże dyscyplinie. Do oceny w postępowaniu zgłosił jako główne osiągnięcie wydaną w Wydawnictwie Naukowym UAM w 2018 roku monografię pt. *Semioza pisma. Cyrylica i łacinka w serbskim i chorwackim dyskursie narodowym na tle słowiańskim*. Publikacja została wyróżniona w Konkursie o Nagrodę im. prof. Jerzego Skowronka. Ponadto jako pozostałe osiągnięcia badawcze w *Autoreferacie* wymienia monografię *Pismo i pisarze w średniowiecznej Polsce. Grafia wielkopolskich rot sądowych*, która ukazała się w 2013 roku w poznańskim Wydawnictwie Rys. Powyższa monografia, jako „zmieniona i poprawiona wersja rozprawy doktorskiej”, nie może wchodzić w skład oceny w postępowaniu habilitacyjnym, ponieważ była już przedmiotem oceny w przewodzie doktorskim. Jednakże dobrze, że Habilitant dołączył ją do dokumentacji i o niej wspomniał, gdyż monografia habilitacyjna stanowi kontynuację zainteresowań badawczych dra A. Stęplewskiego z okresu doktorskiego. Wbrew sugestiom recenzenta rozprawy doktorskiej, profesora Tadeusza Lewaszkiewicza, który ją uznał za „przełomową w badaniach nad grafiką polską”, dr A. Stęplewski nie podążył sugerowaną przez recenzenta drogą, a mianowicie nie zajął się „grafiką zabytków językowych z innych regionów Polski”. Poszerzył swoje zainteresowania i zaczął zajmować się problematyką pisma w innych językach słowiańskich, przede wszystkim w językach południowosłowiańskich (bułgarski, chorwacki, czarnogórski, macedoński i serbski). A zatem, 10 lat po ukończeniu studiów, po napisaniu pracy magisterskiej i pracy doktorskiej z zakresu polonistyki, w momencie zatrudnienia w Instytucie Filologii Słowiańskiej, zdecydował się przekwalifikować i porzucił badania polonistyczne na rzecz szeroko zakrojonych badań sławistycznych (choć wątki polonistyczne pojawiają się w dołączonych do dokumentacji artykułach). Zmiana dyscypliny

jest częściowa, ponieważ nadal pozostaje językoznawcą i kontynuuje badania poświęcone pismu, ale czyni to na innym materiale językowym.

Zwrot, jaki następuje w biografii dra A. Stęplewskiego, jest fundamentalny, ponieważ wymaga od niego zdobycia wykształcenia i kompetencji w kilku nowych językach i kulturach, które w Polsce od kilkudziesięciu lat są przedmiotem zainteresowania i badań dużej grupy polskich slawistów, wyspecjalizowanych w slawistyce zachodniej i południowej, z których wielu udało się swoimi badaniami wpisać do kanonu badań filologicznych nie tylko w Polsce, lecz również odpowiednio w Bułgarii, Bośni i Hercegowinie, Czarnogórze, Chorwacji, Macedonii i Serbii. Na podstawie analizy dorobku naukowego dra A. Stęplewskiego należy stwierdzić, że nie jest on ani kroatystą, ani serbistą. W niewielkiej liczbie artykułów, które opublikował, prac typowo serbistycznych czy kroatystycznych jest zaledwie kilka (do takich można zaliczyć artykuły: *Jugosławia bez Ferdinanda de Saussure'a?*, *Nie tylko Belgrad. Procesy dezintegracji językowej Serbii*). Wśród przedmiotów prowadzonych przez dra A. Stęplewskiego także nie ma przedmiotów serbistycznych czy kroatystycznych. Są natomiast przedmioty z zakresu językoznawstwa ogólnego i porównawczego oraz Gramatyka historyczna języka czeskiego z elementami dialektologii i Gramatyka historyczna języka rosyjskiego z elementami dialektologii. A zatem zgłoszona jako główne osiągnięcie monografia naukowa *Semioza pisma. Cyrylica i łacinka w serbskim i chorwackim dyskursie narodowym na tle słowiańskim* jest pierwszą poważniejszą pracą w obu slawistycznych subdyscyplinach. To bardzo zaskakujący wybór, który słabo koresponduje z dorobkiem naukowym i z działalnością dydaktyczną. Uważam, że taka ścieżka rozwoju dra A. Stęplewskiego jest przyczyną wszystkich mankamentów przedstawionego osiągnięcia naukowego.

Wykazany dorobek naukowy obejmuje dwie monografie i 13 artykułów, które ukazały się w ciągu 15 lat od uzyskania stopnia doktora. Od tej liczby należy odjąć jedną monografię, która jest rozprawą doktorską. A zatem recenzji podlega tylko 13 artykułów i 1 monografia. Prawdopodobnie było ich 14 a nie 13, a w przypadku jednego z nich dr A. Stęplewski jest jednym z dwóch autorów (jest to ostatni *stricte* polonistyczny tekst w dorobku Habilitanta – *Właściwości językowe listów Stanisława Koszuckiego z I połowy XVI wieku*). W monografii *Semioza pisma. Cyrylica i łacinka w serbskim i chorwackim dyskursie narodowym na tle słowiańskim*, w bibliografii, wymienia jeszcze jedną publikację, sześciostronicowy artykuł *Slovensk i slovio – dwa słowiańskie języki pomocnicze*, który ukazał się w monografii

wieloautorskiej w Płowdiwie w Bułgarii w 2009 roku (brak nazwisk redaktorów i brak kopii tego tekstu w dokumentacji). W Polsce ukazało się 12 artykułów, w tym 8 w Poznaniu, a 2 za granicą; spośród wszystkich tylko jeden w języku obcym (*Evropska plemena. Potraga za jezicima malih zajednica*). W pierwszym siedmioletnim okresie po doktoracie opublikował zaledwie 4 artykuły. W drugim ośmioletnim okresie ukazało się 10 prac, z czego 5 można uznać za naukowe: *Właściwości językowe listów Stanisława Koszuckiego z I połowy XVI wieku*, *Nie tylko Belgrad. Procesy dezintegracji językowej w Serbii*, *Świadomość narodowa Słowian a kwestie ortograficzne*, *Stosunek do zapożyczeń tureckich na Bałkanach jako problem tożsamościowy*, *Wojskowy czy ksiądz? – lub jak stworzyć naród?*. Pozostałe prace Habilitanta liczą tylko po kilka stron, a bibliografia przedmiotowa jest w nich bardzo skromna (w większości artykułów Habilitant nie odwołuje się do więcej niż 5 prac; mają bardzo mało przypisów). Budzi wątpliwości ich forma, zarówno ze względu na argumentację jak i język. Jest zbliżona do eseju. Artykuły mają na ogół bardzo ogólny charakter. O jednym z artykułów, pt. *Cyrylica jako kod semantyczny* (liczącym sześć stron), dr A. Stęplewski pisze, że jest często cytowany w pracach slawistycznych. Do dokumentacji nie zostały jednak dołączone żadne wskaźniki bibliometryczne. Podjąłem próbę sprawdzenia, jakim zainteresowaniem cieszą się publikacje Habilitanta w popularnych portalach przeznaczonych dla środowiska akademickiego: Google Scholar, Academia.edu, Researchgate.net. Okazało się, że Habilitant nie promuje swojej twórczości naukowej. W repozytorium AMUR znajduje się jeden artykuł autorstwa dra Artura Stęplewskiego – *Ortografia elitarna czy egalitarna? Romantyczne dylematy*, który uzyskał 195 pobrań i 394 odsłony (stan na 18.11.2019). Skromnego dorobku nie rekompensuje również miejsce wydania tych prac (nie ma wśród nich najwyżej punktowanych wydawnictw czy czasopism) – parametr dzisiaj tak bardzo istotny w ewaluacji dorobku naukowego, który mógłby zostać wzięty pod uwagę. Aby zapoznać się z częścią artykułów, musiałem udać się do biblioteki, ponieważ ze względu na ich fatalną kopię, niewyraźny, zamazany poucinany tekst, ich lektura okazała się niemożliwa.

Dr A. Stęplewski stwierdza w *Autoreferacie*, że uczestniczył w licznych konferencjach naukowych. Niestety nie dołączył ich wykazu. Na podstawie liczby publikacji należy przypuszczać, że na części z nich nie przedstawiał referatu albo zrezygnował z publikacji. Był współorganizatorem jednej międzynarodowej konferencji nt. *Skanderbeg w historii i kulturze Europy*, która odbyła się w 2016 roku.

Wszystkie wyżej wymienione przejawy działalności naukowej nie wyróżniają się niczym szczególnym. W tym kontekście za największe i znaczące osiągnięcie należy uznać pełnienie funkcji redaktora naukowego dwóch numerów tematycznych czasopisma *Poznańskie Studia Sławistyczne: Kontynuacja czy odrzucenie? Tradycje romantyczne we współczesnych literaturach słowiańskich* (2011) oraz *Mikronarody i mikrojęzyki słowiańskie* (2015).

Główne osiągnięcie naukowe zgłoszone przez Pana dra Artura Stęplewskiego należałoby czytać jako pracę autorstwa językoznawcy-komparatysty. Bowiem nie jest to praca z zakresu serbistyki czy kroatystyki. Tytuł jest zatem niewłaściwy i wprowadzający w błąd czytelnika. Niepotrzebnie Autor uwypuklił kontekst serbski i chorwacki, a takie sprofilowanie tytułu niesie za sobą określone konsekwencje. Zobowiązuje bowiem Autora do szczegółowego omówienia kategorii pisma w obu kontekstach. Nie będąc kroatystą czy serbistą, nie powinien również na tym poziomie wchodzić w skomplikowaną materię związaną z tożsamością narodową i wprowadzać do pracy tak szerokich kontekstów kulturoznawczych, ponieważ brakuje mu w tym zakresie kompetencji kulturowych i encyklopedycznych.

Podtytuł rozprawy kłóci się z twierdzeniami zawartymi we wstępie. Dr A. Stęplewski pisze, że „Praca dotyczy dyskursów w Serbii i Chorwacji, ale też – szerzej – Słowiańszczyzny i poszczególnych etnosów/narodów słowiańskich. Przykłady dwóch państw, które powstały po rozpadzie Jugosławii, stanowią dla mnie doskonały pretekst i platformę, dzięki której możliwe jest przedstawienie uwikłania pisma w kulturę w różnych czasach i różnych społeczeństwach” (s. 17), a następnie dodaje, że: „Nie analizuję systematycznie żadnego systemu graficznego ani diachronicznie, ani synchronicznie.” (s. 17). A zatem dr A. Stęplewski, z jednej strony sugeruje, że zasadniczym tematem pracy jest problem pisma i jego uwikłanie w kulturę w różnych czasach i różnych społeczeństwach, z drugiej strony, zapewne świadomy istotnych braków w tym zakresie, uprzedza czytelnika, że nie znajdzie w publikacji, której podtytuł właściwie go do tego zobowiązuje, szczegółowych analiz w ujęciu synchronicznym czy diachronicznym. Z tego wynika, że Habilitant, mając świadomość wszystkich mankamentów swojej monografii, stara się przekonać czytelnika, że jest to celowe działanie. Nie może to jednak stanowić uzasadnienia czy usprawiedliwienia merytorycznych braków. Ponadto problemem nie jest tylko tytuł monografii, lecz jej zawartość. Jeśli nawet uznać, że Autor po prostu źle zatytułował książkę i mógłby np. zmienić

koncepcję i na bazie wykonanej pracy i posiadanej wiedzy oraz kompetencji zaproponować inną książkę, obawiam się, że na tym materiale i na tym etapie badań, na którym się znajduje, trudno byłoby zbudować coś, co stanowiłoby znaczące osiągnięcie naukowe. Nawet, jeśli założyć, że nie jest to monografia o dziejach pisma w określonych czasowo czy przestrzennie kulturach, a zatem wbrew podtytułowi, lecz książka nastawiona na rozważania natury ogólnej i teoretycznej o problemie pisma – a jest to zagadnienie, którym Autor zajmuje się od wielu lat, w doktoracie, artykułach i habilitacji – to należy stwierdzić, że w tej sferze Autor nie dochodzi do żadnych nowych odkryć, nie mówi niczego nowego ponad to, co w naukach filologicznych i szerzej humanistyce stanowi powszechną wiedzę: zaliczam tu takie kwestie jak: podkreślanie wpływu kontekstu społeczno-politycznego na proces kodyfikacji języka i kwestię wyboru pisma, związki wiedzy i władzy (w tym kontekście nie sposób pominąć prac Michela Foucaulta, który nie pojawia się w monografii) czy przekonania o tym, że kategorie typu naród, tożsamość są konstruktem. Monografia oraz artykuły nie stanowią też w pełni naukowych i szczegółowych opracowań danego problemu badawczego.

Praca i konkluzje zawarte w monografii, odnoszące się do kontekstów serbskich i chorwackich, nie są niczym nowym ani dla kroatysty, ani dla serbisty. Co więcej, z ich punktu widzenia pojawiają się w pracy niewybaczalne braki w literaturze przedmiotowej, skróty i pominięcia. Jest to zapewne cena, jaką się zazwyczaj płaci przy tego typu komparatystycznych ujęciach, z tak szerokim tłem kulturoznawczym i właściwie nieograniczonym porządkiem diachronicznym. Dlatego niezrozumiała wydaje się decyzja wskazania chorwackiego i serbskiego kontekstu jako kluczowych i umieszczenie ich w podtytule rozprawy. Wspomniany kroatysta czy serbista z zainteresowaniem zapozna się z problematyką dotyczącą pisma omawianą przez Habilitanta w licznych kontekstach, bułgarskim, czarnogórskim, czeskim, macedońskim, rosyjskim, rumuńskim i ukraińskim, ale do fragmentów pracy odnoszących się do chorwackiego i serbskiego kontekstu zgłosi długą listę zastrzeżeń, która zmusi go do zakwestionowania wartości naukowej monografii.

Dr A. Stęplewski pomija w swojej monografii podstawowe opracowania na temat języka czy pisma autorstwa chorwackich badaczy. Sięga jednocześnie po teksty autorów mniej znanych i uznanych. Na przykład przywołuje prace Marka Japundžicia, pisząc o nim jako o „uznanym w Chorwacji znawcy głagolicy” (taką tezę można znaleźć na stronie Wikipedii), pomijając jednocześnie znanych każdemu kroatyście badaczy, między innymi: Mateo Žagara, Ladę Badurinę, Milicę Lukić, Iva Pranjkovicia, Marka Samardžiję, Stjepana

Domjanovicia. Powołuje się również na pracę studentki (por. s. 129–130). Zaskakujące jest objaśnienie tej strategii, które znalazło się w przypisie 280 (s. 129). Dr A. Stęplewski najpierw w tekście głównym, w komentarzu do cytowanego artykułu opublikowanego w piśmie studenckim *Hrvatistika: studentski jezikoslovni časopis*, stwierdza: „Maja Crnković swobodnie pisze o tożsamościowym i politycznym aspekcie zajmowania się kwestią pochodzenia głągolicy [...]”, po czym następuje cytat (w komentarzu do cytatu Autor doszukuje się takich elementów, których w nim nie ma: nie ma w nim mowy o osamotnionej politycznie Chorwacji, poszukiwaniu tożsamości, domaganiu się dowodów na to, że głągolica jest pismem narodowym stworzonym przez Chorwatów, które przez wieki pozwalało im utrzymywać odrębność kulturową oraz językową). W przypisie umieszczonym przy słowie ‘swobodnie’, czytamy: „Świadomie stosuję w tym miejscu określenie „swobodnie”, ponieważ tekst zamieszczony jest w czasopiśmie studenckim, domyślać się zatem można, że autorka jest osobą młodą. Artykuł stanowi ciekawe studium z dwóch powodów: 1) jest głosem młodego pokolenia chorwackich kroatystów (w każdym razie jakiejś jego części), 2) nie jest obciążony pewnością siebie autorów koncepcji powstania pisma i metodologicznymi ograniczeniami badaczy” (s. 129). Jak rozumieć drugi argument? Czy odnosi się on tylko do chorwackich badaczy, których stosowanie metodologii ogranicza?! Czy w ogóle metodologie ograniczają? Jeśli Habilitant kwestionuje dorobek naukowy i badania chorwackich czy serbskich badaczy, stosowane przez nich metodologie, powinien je przedstawić i najlepiej poddać krytycznej ocenie (lub krytycznej analizie dyskursu) zgodnie ze sformułowaną przez siebie definicją tekstu naukowego (a taki przecież jest przedmiotem recenzji): „teksty naukowe muszą podlegać przyjętej metodologii i dyskutować ze stanem badań” (s. 137).

Równie zaskakująca jest argumentacja posłużenia się fragmentem wypowiedzi Anity Peti-Stantić pochodzącym z wywiadu, jakiego udzieliła gazecie *Jutarnji list*, przy jednoczesnym braku odniesienia do monografii naukowej autorstwa chorwackiej badaczki (A. Peti-Stantić, *Jezik naš i/ili njihov. Vježbe iz poredbene povijesti južnoslavenskih standarizacijskih procesa*, Zagreb 2008). „Przywołuję cytaty z wywiadu, a nie książki, żeby pokazać dwa zjawiska: 1) zainteresowanie codziennej prasy badaniami językoznawców w okresie dojrzewania lub zmiany polityki kulturalnej, 2) brak zrozumienia materii lingwistycznej w pytaniach stawianych przez dziennikarzy, którzy reprezentują potoczne myślenie.” (s. 101–102). Pierwsza teza i motyw są zrozumiałe i wpisują się w koncepcję pracy. Drugi argument nie znajduje jednak potwierdzenia w cytowanych fragmentach, nie

pojawia się w nich bowiem żadne pytanie dziennikarza, a szkoda, bo właśnie analiza słów dziennikarza, przypisywanych mu – braku zrozumienia materii lingwistycznej i potocznego myślenia, wpisuje się w zakładane cele rozprawy. Zacytowany fragment pokazuje, że nikt z osób zajmujących się językiem nie wykazuje różnic pomiędzy językiem serbskim i językiem chorwackim w odniesieniu do systemu językowego, bowiem obydwa języki, w wyniku procesów kodyfikacyjnych przeprowadzonych w XIX wieku, wywodzą się z tej samej podstawy dialektalnej, dialektu sztokawskiego. Różnice natomiast między obydwoma językami sprowadzają się do różnic natury kulturowej i cywilizacyjnej – które *nota bene* są kluczowe dla procesu semiozy, czyli procesu powstawania znaczeń. W procesie tłumaczenia międzyjęzykowego najważniejsze okazują się nie różnice pomiędzy różnymi systemami językowymi, lecz dystans kulturowy i różnice kulturowe. A zatem Freudowski narcyzm małych różnic można odnieść do różnic pomiędzy strukturami językowymi. Kulturowe i cywilizacyjne są bowiem fundamentalne.

Autor wyolbrzymia w pracy głosy o niesłowiańskim pochodzeniu Chorwatów. Zajmują one marginalną pozycję w chorwackich dyskursach narodowościowych czy tożsamościowych (stosuję liczbę mnogą, ponieważ dzisiaj trudno mówić o jednym dyskursie tożsamościowym czy narodowościowym). Zapewne ze względu na swoją skrajność zwracają na siebie uwagę, ale zdecydowana większość społeczeństwa chorwackiego uważała i uważa się za Słowian.

Jest to element składowy szerszego problemu. Dr A. Stęplewski przedstawia bowiem uproszczony obraz chorwackiej i serbskiej tożsamości oraz chorwackiego i serbskiego dyskursu narodowego. Takie uproszczenia i stereotypy wynikają z faktu, że Habilitantowi nie są wystarczająco dobrze znane konteksty kulturowe, złożoność chorwackiej oraz serbskiej tożsamości oraz historia tych krajów.

Wybór metodologii, która miała być zastosowana w pracy – krytyczna analiza dyskursu, nie budzi wątpliwości i należy ją uznać za adekwatne narzędzie badawcze. Jednak Autor wykorzystuje ją w bardzo ograniczony sposób. O samej analizie dyskursu przypomina sobie w zakończeniu książki, pisząc na 249 stronie: „Składnia zdań złożonych podkreśla istotność zagadnienia, ale też profesjonalne i obiektywne podejście. Temu samemu ma służyć indeksowanie danych oraz graficzne wyróżnianie istotnych, z punktu widzenia agitatorów, treści tekstu”. W zasadniczej części monografii trudno jej się doszukać.

Konkluzja

Przedstawione osiągnięcia naukowe Pana dra Artura Stęplewskiego nie stanowią znaczącego wkładu w rozwój dyscypliny naukowej, w której prowadzone jest postępowanie. Monografia naukowa *Semioza pisma. Cyrylica i łacinka w serbskim i chorwackim dyskursie narodowym na tle słowiańskim* pod względem metodologicznym, koncepcyjnym, rezultatów badań, w aspekcie serbistycznym i kroatystycznym, nie stanowi osiągnięcia naukowego. Habilitant do 2011 roku, w siedmioletnim okresie podoktorskim, nie wykazywał się aktywnością naukową. Dopiero lata 2011–2018 można uznać za okres, w którym działalność naukowa dra A. Stęplewskiego staje się intensywniejsza. Habilitant nie pełnił żadnej ważniejszej funkcji organizacyjnej na uniwersytecie lub poza nim. Aktywność w dziedzinie współpracy międzynarodowej (w okresie podoktorskim) również nie jest znacząca i nie wiąże się z obszarem badań naukowych będących przedmiotem oceny, dotyczy bowiem sfery dydaktycznej. Ze wszystkich sfer działalności i aktywności pracownika uczelni wykazał się znaczącymi osiągnięciami w części związanej z dorobkiem dydaktycznym i działalnością popularyzatorską.

A zatem przedstawione osiągnięcia naukowe nie spełniają kryteriów określonych w artykule 19 *Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* jak również w *Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z 22 września 2011 roku w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w postępowaniu habilitacyjnym*.

Leszek Małczak

